

שילוב וקידום ילדי מבקשי המקלט במערכת החינוך - עקרונות והמלצות

אוקטובר 2020

[תוכנית חדשה של עמותת א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ומבקשי מקלט בישראל](#) (ע"ר) ועמותת [ספריית גן לינסקי](#) דנה בדרכים לשילוב ולקידום ילדי מבקשי מקלט במערכת החינוך. בישראל גדלים כ-8,000 ילדי מבקשי מקלט, רובם נולדו בארץ. בדצמבר 2019 פרסמו עמותת א.ס.ף ועמותת ספריית גן לינסקי [דוח](#) שמיפה את הקשיים של ילדי מבקשי מקלט בישראל במוסדות מערכת החינוך הממלכתית בתל אביב, כמקרה בוחן למצבם ברחבי הארץ. דוח זה חשף ממצאים קשים: ילדי מבקשי מקלט סובלים מפערים התפתחותיים ולימודיים חמורים, מעיכובים שפתיים, מקשיי התנהגות ומאתגרים רגשיים. פערים ועיכובים אלו נובעים ממגוון סיבות: בין היתר, מהשנים שבהן שהו הילדים בתת-תנאים במסגרות פיראטיות לגיל הרך ("ה"בייביסטרם"), וכן מחיים ללא מעמד מוסדר, במצוקה כלכלית, בנגישות מוגבלת לשירותי רווחה ובריאות, בצל טראומת הפליטות ובמצב הישרדותי. הגננות, המורות ויתר הצוות החינוכי מתמודדים על בסיס יומי עם קשיים רבים עקב מצבם החמור של הילדים, וזאת ללא הכשרה מתאימה או משאבים נוספים.

יש מקרים שבהם מתקיימת הפרדה בגנים ובבתי הספר הממלכתיים, וילדי מבקשי מקלט לומדים במסגרות נפרדות שילדי אזרחים ישראלים אינם משובצים בהן. הפרדה זו אינה חוקית והיא פוגעת בשוויון ההזדמנויות של ילדי מבקשי המקלט להתפתח ולהצליח, שכן ההפרדה פוגעת ביכולתם לצמצם את הפערים ההתפתחותיים, השפתיים והלימודיים שמשאירים אותם מאחור. ההפרדה גם תורמת לתחושת הניכור של הילדים והוריהם, מגבירה את הסיכון לנשירה ממערכת החינוך ומותירה אותם חשופים לגילויי הגזענות שמושמעים כלפיהם במרחב הציבורי ללא התמודדות נאותה של מערכת החינוך. התוצאה היא דחיקת מבקשי המקלט וילדיהם לשולי החברה ולעוני.

הבעיות הקשות שאיתן מתמודדים הילדים וצוותי החינוך שלהם, מחייבות פיתוח ויישום של מודל חינוכי חדש, שעל פיו ישולבו ילדי מבקשי המקלט במסגרות החינוכיות העירוניות הקיימות לצד ילדי אזרחים ישראלים, ובו בזמן יקבלו מענה לצורכיהם הייחודיים. אולם, לא די בשילוב במסגרות שבהן לומדים ילדי ישראלים; נוכח נקודת הפתיחה הקשה של ילדי מבקשי המקלט, פרי הזנחה של שנים, יש לספק להם תגבור משמעותי הן במסגרות המשולבות והן במסגרות הנפרדות שבהן לומדים רבים מהם.

שילוב הילדים בצורה הולמת יתרום לא רק להם אלא גם לילדי הישראלים ולחברה הישראלית כולה, שכן הכלת ילדים בעלי צרכים שונים הופכת את חבריהם לספסל הלימודים לסובלניים יותר, לאחראים וקשובים יותר כלפי זולתם ולבעלי יכולת טובה יותר להצליח בעתיד בסביבה מגוונת מבחינת חברתית, תרבותית ואתנית.

אלה עיקרי המלצות א.ס.ף וספריית גן לוינסקי המופיעות בתוכנית החדשה:

1. **שילוב והכלה** - על משרד החינוך לפעול לביטול ההפרדה במוסדות וברשויות שבהן היא קיימת ולשילוב הדרגתי של ילדי מבקשי מקלט במסגרות חינוך שבהן לומדים ילדי אזרחים ישראלים, בדגש ראשון על שילוב ילדי מבקשי מקלט בכיתות א'-ב'. את השילוב בכל מוסדות החינוך יש ללוות בתמיכה ובחיזוק פדגוגיים הן לצוותי החינוך והן לילדים, וכן בחיזוק הקשר בין מסגרות החינוך להורי הילדים באמצעות גישור שפתי ותרבותי ופעילות קהילתית.
2. **תגבור** - על משרד החינוך לפעול לתגבור מידי של מוסדות החינוך שבהם לומדים היום ילדי מבקשי מקלט, בין אם הם מופרדים ובין אם לא, שכן נוכח הפערים הקשים אין אפשרות להמתין עד אשר יוחל שילוב מלא. על התגבור לכלול השתלמויות ייעודיות לצוותי החינוך וליווי שוטף שלהם במהלך שנת הלימודים, גיוס מגשרים שפתיים והוספת אנשי ונשות צוות במיוחד בשיעורים שבמרכזם הקניית השפה העברית.

לפרטים נוספים:

עדי דרורי-אברהם, מנהלת המחלקה הציבורית בא.ס.ף
050-2717238
adi@assaf.org.il

דפנה ליכטמן, מנכ"לית ספריית גן לוינסקי
054-4287075
dafna.gardenlibrary@gmail.com